

Warszawa, 14 kwietnia 2011 roku

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZSR/500/3/2011/AW

**Pan
Donald Tusk
Prezes Rady Ministrów**

Pragnę zwrócić uwagę Pana Premiera na jeden z poważniejszych, moim zdaniem, problemów ostatnich lat dotyczący polskich rodzin, a w zasadzie ich kondycji finansowej. Mój apel, zawarty w niniejszym piśmie jest kontynuacją poprzednich wystąpień skierowanych do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w dniu 6 marca 2008 r. i 4 listopada 2008 r., jak również do Ministra Finansów w dniu 23 lipca 2009 r., poparty jest uwagami o stanie przestrzegania praw dziecka zawartymi w Informacji Rzecznika Praw Dziecka za rok 2009 i 2010. Moje spostrzeżenia i wątpliwości są ponadto zbieżne z wynikami ogólnopolskich badań empirycznych, wykonanych na moje zlecenie w roku 2009 r. Problem zbyt niskich kryteriów dochodowych w dniu 6 grudnia 2010 r. przedstawiłem ponadto Przewodniczącemu Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Z zadowoleniem przyjąłem deklarację Pani Jolanty Fedak, Minister Pracy i Polityki Społecznej o planowanej zmianie przepisów mających na celu podwyższenie kryteriów dochodowych uprawniających do ubiegania się o świadczenia rodzinne - złożoną podczas II czytania ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które odbyło się podczas posiedzenia Sejmu RP w dniu 13 kwietnia 2011 roku. Wiem, że nasze stanowiska w sprawie zasadności podwyższenia kryteriów dochodowych są zbieżne.

Jak wielokrotnie podkreślałem, system świadczeń rodzinnych powinien stanowić znaczący instrument polityki rodzinnej Państwa. Świadczenia te powinny być jak najlepiej wykorzystywane dla realizacji jej celów, do których należy przede wszystkim tworzenie warunków dla powstawania i rozwoju rodziny, a zwłaszcza dla prawidłowego wypełniania jej funkcji.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 z późn. zm.) zasiłek rodzinny przysługuje jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 504,00 zł.

W przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty **583,00 zł**.

Przedmiotowe kryterium dochodowe będące podstawową przesłanką przyznania świadczenia rodzinnego nie uległo zmianie od dnia wejścia w życie ustawy o świadczeniach rodzinnych, tj. od dnia 1 maja 2004 r. Niewątpliwie w ciągu blisko siedmiu lat, które dzielą od tej daty, warunki życia polskich rodzin uległy zmianie, rodziny osiągają większe dochody ale koszty utrzymania też uległy zwiększeniu. Rodziny przekraczają kryterium dochodowe często o niewielkie kwoty, co zamyka im drogę do pomocy ze strony Państwa.

Ustawa o świadczeniach rodzinnych w art. 18 stanowi, że kwoty kryterium dochodowego podlegają weryfikacji co 3 lata. Datę pierwszej weryfikacji ustala się na dzień 1 września 2006 r. Niestety poddano weryfikacji poszczególne świadczenia, natomiast nigdy - co jest sprawą kluczową - nie podniesiono kryterium dochodowego uprawniającego do tych świadczeń. Kolejna weryfikacja przewidywana jest na 1 listopada 2012 r.

Zauważyć należy, że brak uprawnienia do zasiłku rodzinnego to również utrata uprawnień do związanych z nim dodatków m.in.: z tytułu samotnego wychowywania dziecka, z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego, z tytułu rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego.

Chciałbym zwrócić uwagę Pana Premiera na szybko postępujący proces utraty uprawnień do świadczeń rodzinnych. Utrzymywanie kryterium dochodowego na niezmiennie tym samym poziomie powoduje drastyczne zmniejszanie się kręgu uprawnionych i faktyczne obniżenie standardu świadczonej pomocy. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2005 wypłacano 5192,8 tys. zasiłków rodzinnych, natomiast w roku 2009 już tylko 3315 tys. (Mały Rocznik Statystyczny 2010). W ciągu czterech lat liczba uprawnionych do świadczeń spadła o ponad 26 %. Tylko w latach 2006-2008 liczba uprawnionych dzieci zmniejszyła się o 827 tysięcy, a od początku ich wprowadzenia ubytek ten dotyczy niemal 3 mln dzieci.

W 2009 r. Rada Ministrów rozporządzeniem z dnia 11 sierpnia 2009 r. *w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych* (Dz. U. Nr 129, poz. 1058) podwyższyła jedynie wysokość kwot świadczeń rodzinnych, pomijając kwestię zmiany wysokości kryterium dochodowego stanowiącego podstawę ubiegania się o powyższe świadczenia.

W 2009 r. zleciłem ogólnopolskie badania empiryczne, których celem było sporządzenie diagnozy sytuacji dzieci i młodzieży w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem zaspokojenia ich potrzeb w wymiarze materialnym, edukacyjnym i zdrowotnym.

Z badań wynika, że średni dochód na 1 osobę w gospodarstwie domowym wynosił 804 zł. W najlepszej sytuacji znajdowały się rodziny z 1 dzieckiem, które mogły rozporządzać kwotą 941 zł na osobę. W trudniejszej sytuacji znalazły się rodziny mające większą liczbę dzieci. Przy 2 dzieci gospodarstwo domowe miało do dyspozycji średnio 705 zł, przy 3 – 503 zł, a przy 4 dzieci jedynie 341 zł. Z powyższego wynika, że jedynie rodziny wielodzietne mają szansę na skorzystanie ze świadczeń rodzinnych. Co więcej tylko co 8 rodzina (12%) osiągnęła dochód, który stanowiłby podstawę do ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej. Tym samym co 8 rodzina z dziećmi znalazła się w sferze ubóstwa ustawowego. Zagrożenie ubóstwem wzrasta szczególnie dotkliwie w rodzinach wielodzietnych, choć zagrożenie to występuje coraz częściej już w rodzinach z 2 dziećmi.

Biorąc pod uwagę wyniki badań, wydaje się że granicą „wydolności wychowawczej” polskiej rodziny w aspekcie materialnym jest posiadanie dwójki dzieci, natomiast rodziny wielodzietne stanowią niemalże 1/3 wszystkich dzieci. Ubóstwo dzieci w Polsce jest poważnym problemem i wyzwaniem stojącym przed rodzinami i Państwem.

Obawiam się, iż jeśli nic w tej materii się nie zmieni za kilka lat system świadczeń rodzinnych przestanie istnieć.

Moje głębokie zaniepokojenie budzi ustalenie na tak niskim poziomie kwoty stanowiącej kryterium dochodowe na osobę w rodzinie. Wobec czego prawo do przyznania świadczeń rodzinnych mają tylko osoby skrajnie ubogie, podczas gdy przeciętne polskie rodziny o średniej zamożności pozostają bez elementarnego wsparcia Państwa.

Wyrażam nadzieję, że budżet na rok 2012, nad którym obecnie pracuje Rada Ministrów będzie przewidywał wydatki na „odblokowanie” systemu świadczeń rodzinnych, gdyż jest to sprawa priorytetowa dla polskich rodzin.

W związku z powyższym, na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.) zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Premiera o podjęcie działań mających na celu podwyższenie kwoty wyżej wskazanego progu dochodowego.

z wyrazami szacunku
Marek Jankowski

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Jolanta Fedak

Warszawa, dnia 1 czerwca 2011 r.

DSR-IV-078-9-1-TW/11

Pan

Marek Michalak

Rzecznik Praw Dziecka

Odpowiadając na skierowane do Prezesa Rady Ministrów Pana Donalda Tuska i przekazane zgodnie z właściwością do Ministra Pracy i Polityki Społecznej pismo znak: ZSR/500/3/2011/AW z dnia 14 kwietnia 2011 r. w sprawie podwyższenia progu dochodowego uprawniającego do ubiegania się o świadczenia rodzinne, uprzejmie informuję:

Minister Pracy i Polityki Społecznej dostrzega potrzebę zmian w zakresie wsparcia materialnego rodzin z dziećmi na utrzymaniu, tj. w systemie świadczeń rodzinnych, w tym zwłaszcza potrzebę podwyższenia wysokości kryterium dochodowego uprawniającego do zasiłku rodzinnego. Miałoby to na celu m.in. zwiększenie wsparcia materialnego przez państwo rodzin wychowujących dzieci.

W przyjętym w dniu 15 lutego br. Programie Prac Rządu na 2011 r. - jest jako priorytetowe działanie - nowelizacja ustawy o świadczeniach rodzinnych w zakresie wysokości kryterium dochodowego uprawniającego do zasiłku rodzinnego i dodatków oraz zmiany zasad waloryzacji świadczeń rodzinnych. Projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy społecznej, pismem z dnia 27 maja 2011 r., został przekazany do konsultacji społecznych i konsultacji międzyresortowych.

Jednocześnie informuję, że zgodnie z obecnymi przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych, w 2012 roku przypada termin przeprowadzenia ustawowej weryfikacji wysokości kryterium dochodowego i świadczeń rodzinnych. We wstępnym projekcie ustawy budżetowej

na rok 2012, przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 5 maja 2011 r., zostały zaplanowane dotacje celowe z budżetu państwa na realizację świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego w łącznej wysokości 10.218.280 tys. zł, z tego w:

- budżetach województw – 9.622.300 zł, tj. o 3,8% więcej w stosunku do ustawy budżetowej na 2011 r. (9.270.038 tys. zł)
- rezerwie celowej – 595.980 tys. zł, tj. o 250 tys. zł więcej w stosunku do ustawy budżetowej na 2011 r. (345.980 tys. zł)

Do wiadomości:

- Sekretariat Prezesa Rady Ministrów

MINISTER
Jolanta Fedak